

Ekonomski razvoj i potrošnja resursa

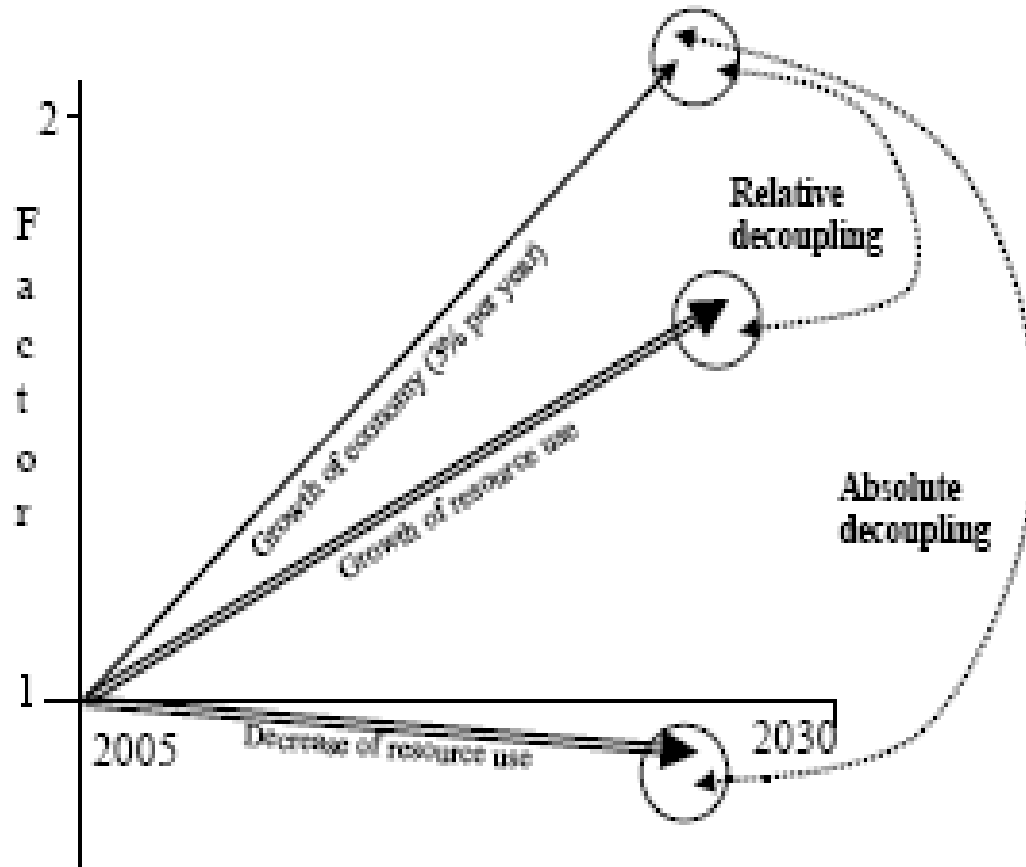
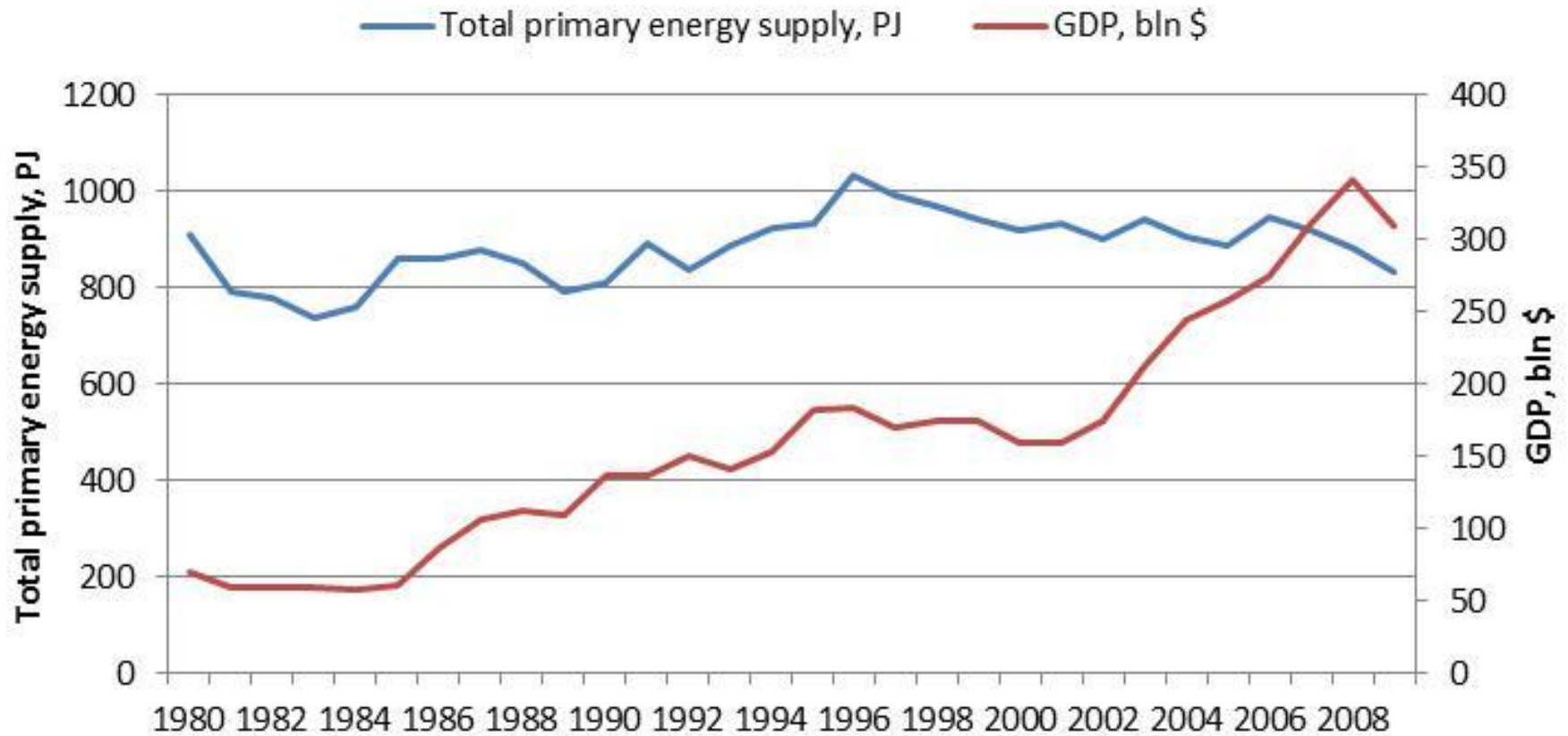

Figure 1: Decoupling resource use from economic growth

Decoupling is possible – Danish case

Šta je energiewende?

- Energiewende = energijska tranzicija = energijski zaokret

centralizirani energijski sistem		decentralizirani
karbonski intenzivna energija		dekarbonizacija
vlasništvo velikih kompanija		vlasništvo lokalne zajednice
subvencionirana potrošnja energija		subvencionirana energija efikasnost

Zašto energiewende?

1. Dugoročna konkurentnost
2. Bolja sigurnost snabdjevanja
3. Energijski sistem u funkciji lokalnog razvoja
4. Smanjenje emisija stakleničkih gasova i zagađujućih materija

Zašto energiewende?

Šta je termoelektrana?

- Šta će uticati na troškove proizvodnje energije u budućnosti?

- troškovi za emisije dozvole za ugljen dioksid
- troškovi ograničavanja emisija zagađujućih materija

- Kako ublažiti povećanje troškova za energiju?

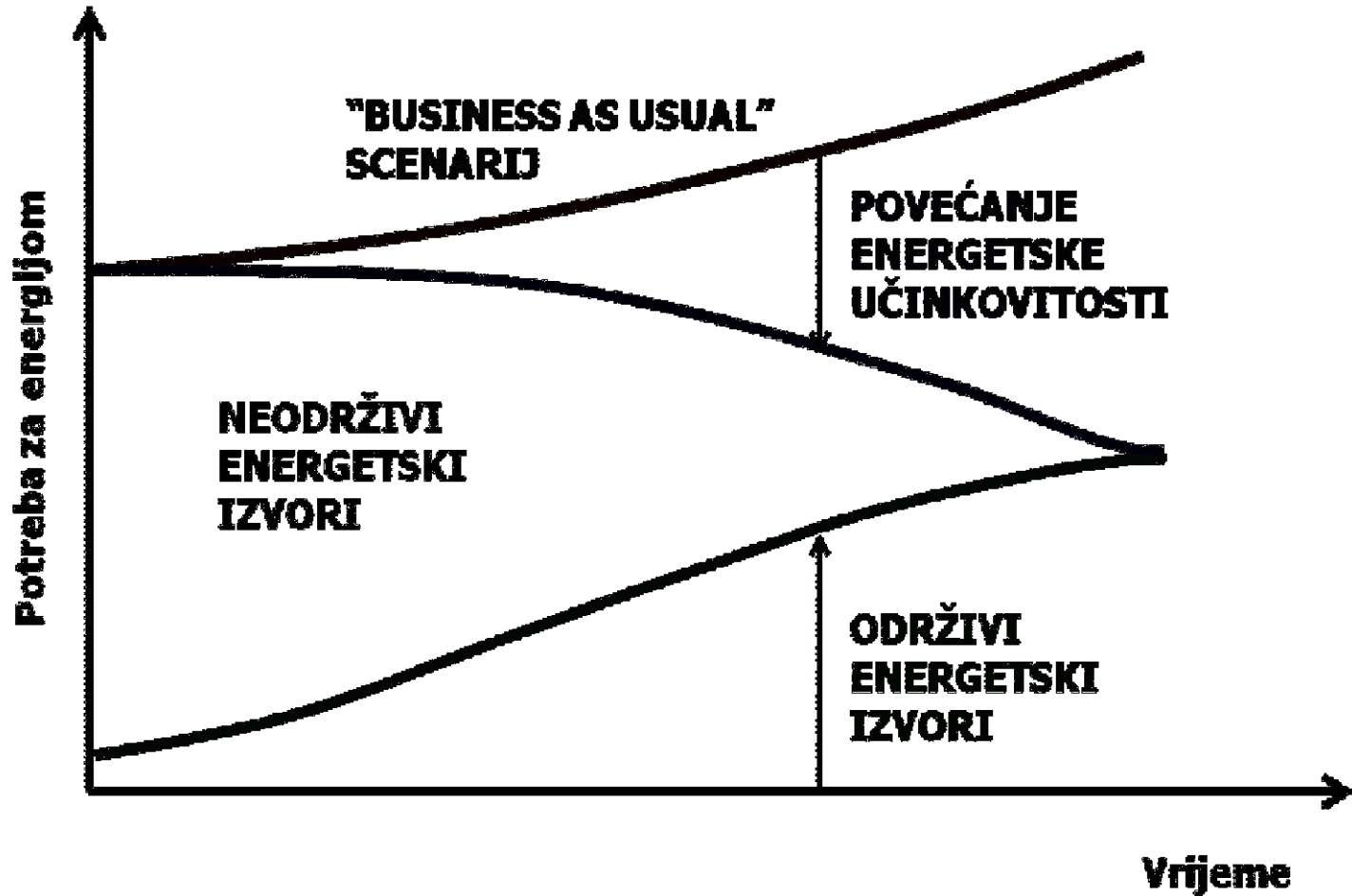
- Ulaganje u

1. “negavate” i

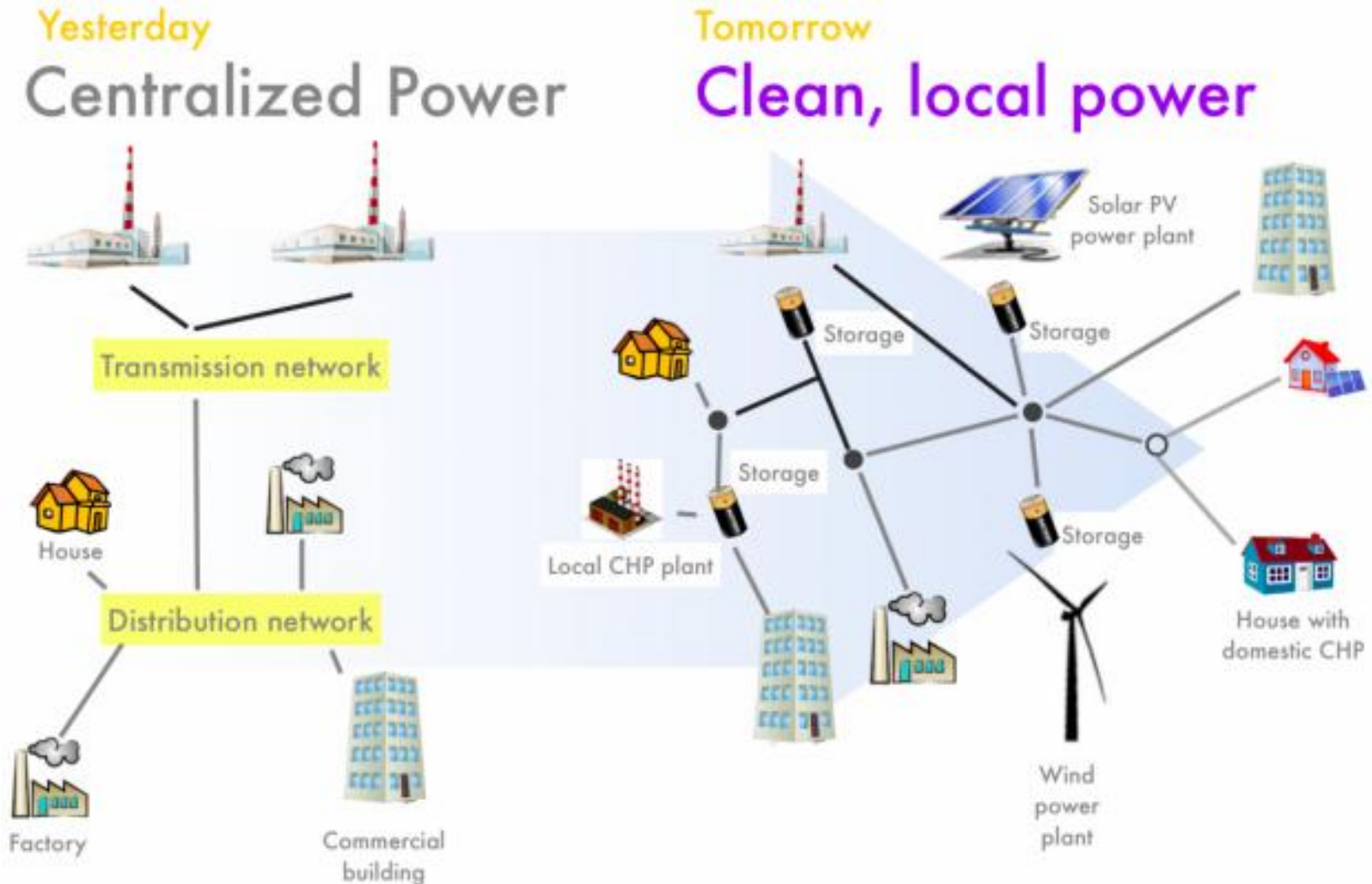
2. “zelene” megavate

“Zeleni” megavati vode ka decentralizaciji, dekarbonizaciji i **promjeni vlasništva** nad energijskim sistemom

Energiewende

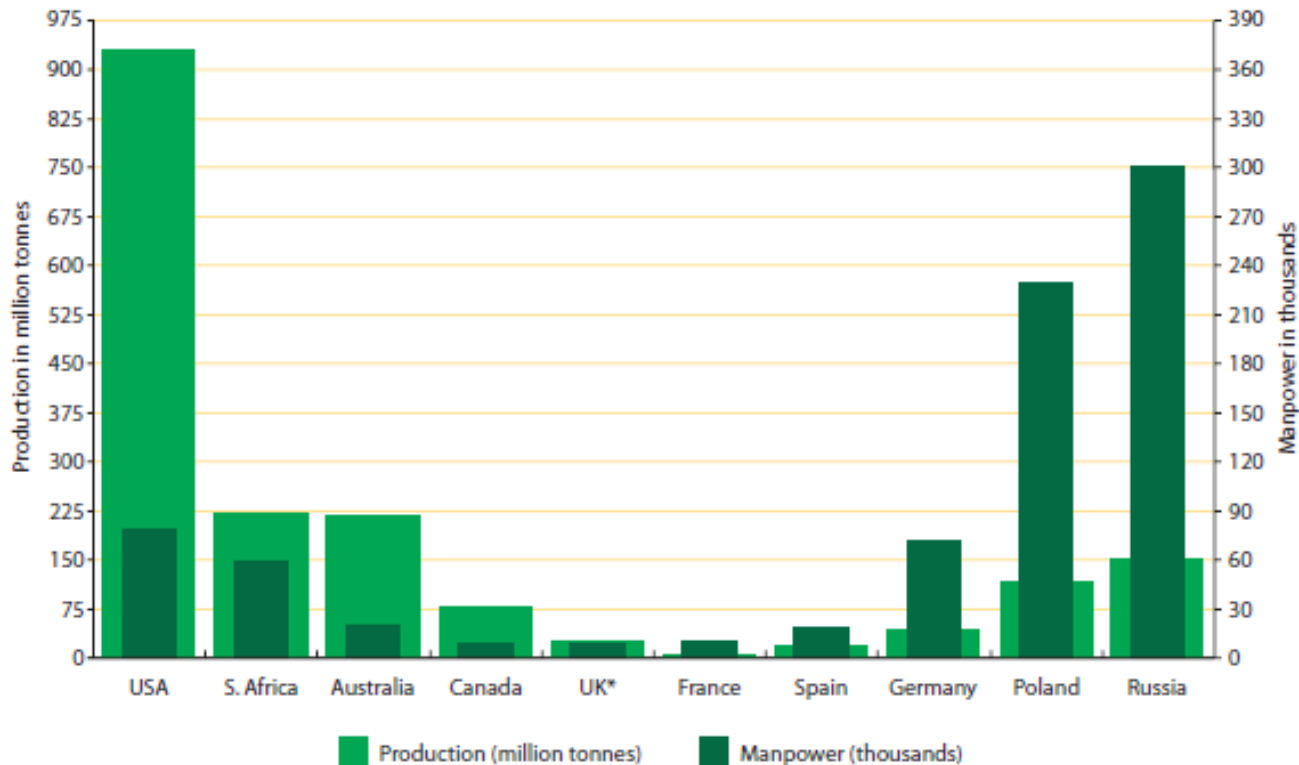
Centralizirani vs. decentralizirani energijski sistem

Zašto je električna energija u BiH jeftinija nego u EU?

Production and labour costs in the coal industry

Sources: European Commission and the International Energy Agency, * UK figures are RJB Mining only

BiH

14.000 zaposlenih

10 miliona t/a

0,72 miliona tona/hiljada radnika

Po energiji još nepovoljnije

USA

12,26 miliona tona/hiljada radnika

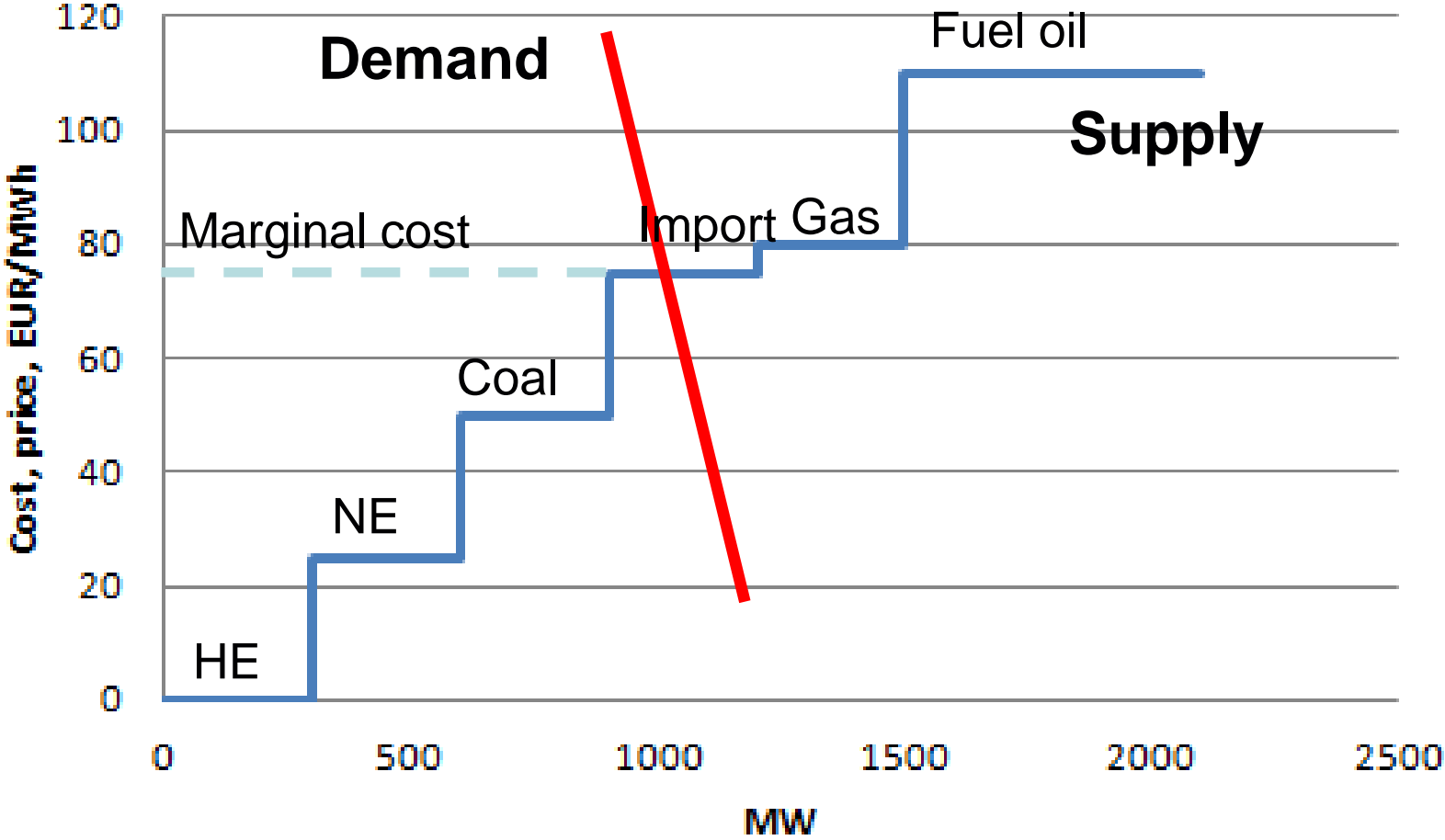
Subvencije za potrošnju energije – fosilna goriva

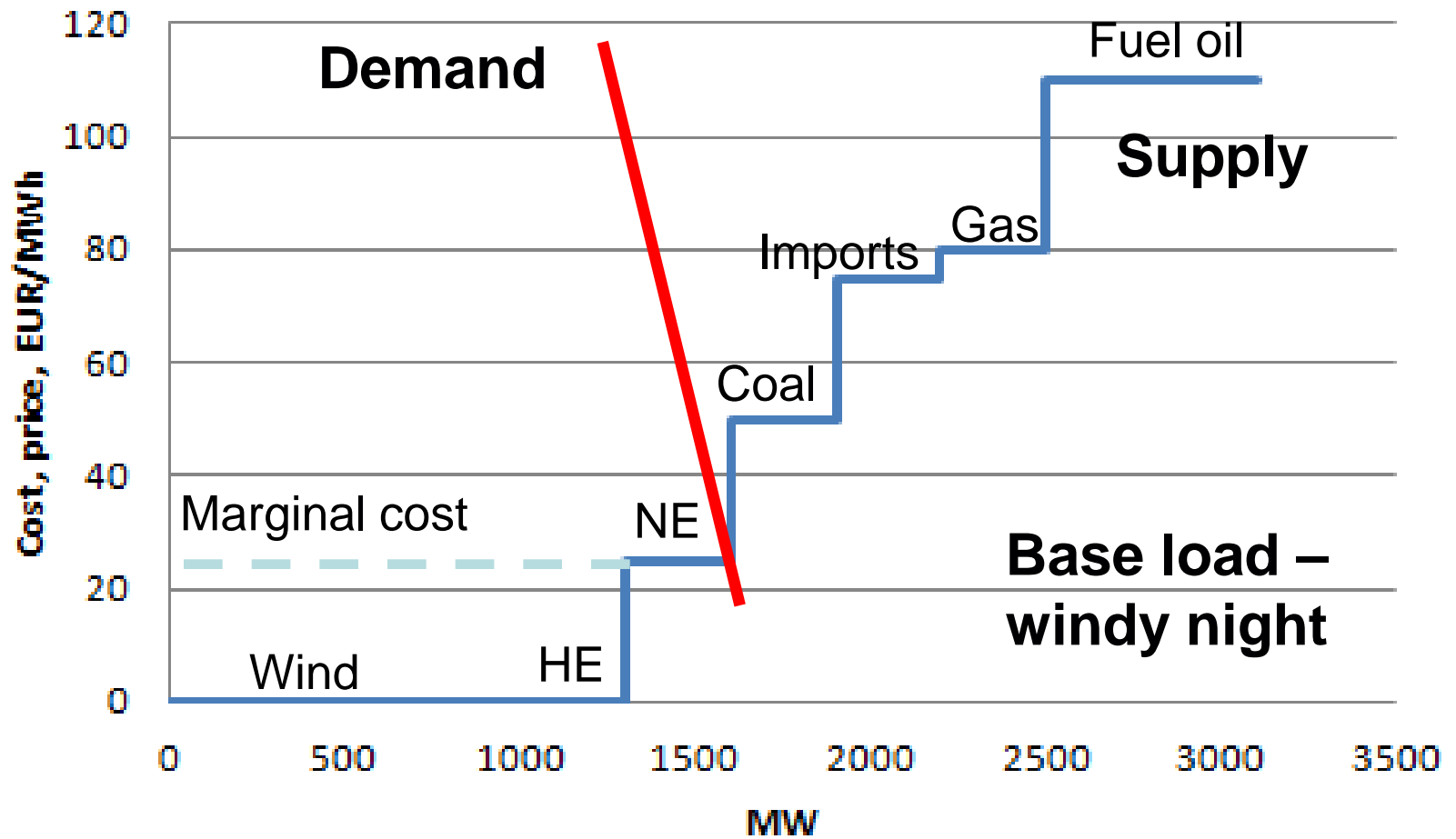
Country	Energy related subsidies as % of GDP
Albania	7-8%
Bosnia-Herzegovina	9-10%
Croatia	5-6%
Macedonia	8-9%
Montenegro	10-11%
Serbia	7-9%
Kosovo	35-36%

Cijena uglja u BiH

- za električnu energiju 4,75 KM/GJ
- za ostalo oko 10 KM/GJ
- 8 miliona tona godišnje za termoelektrane
- prosječno 13 GJ/t
- direktna subvencija za potrošnju električne energije oko 500 miliona KM godišnje

Electricity price = marginal cost

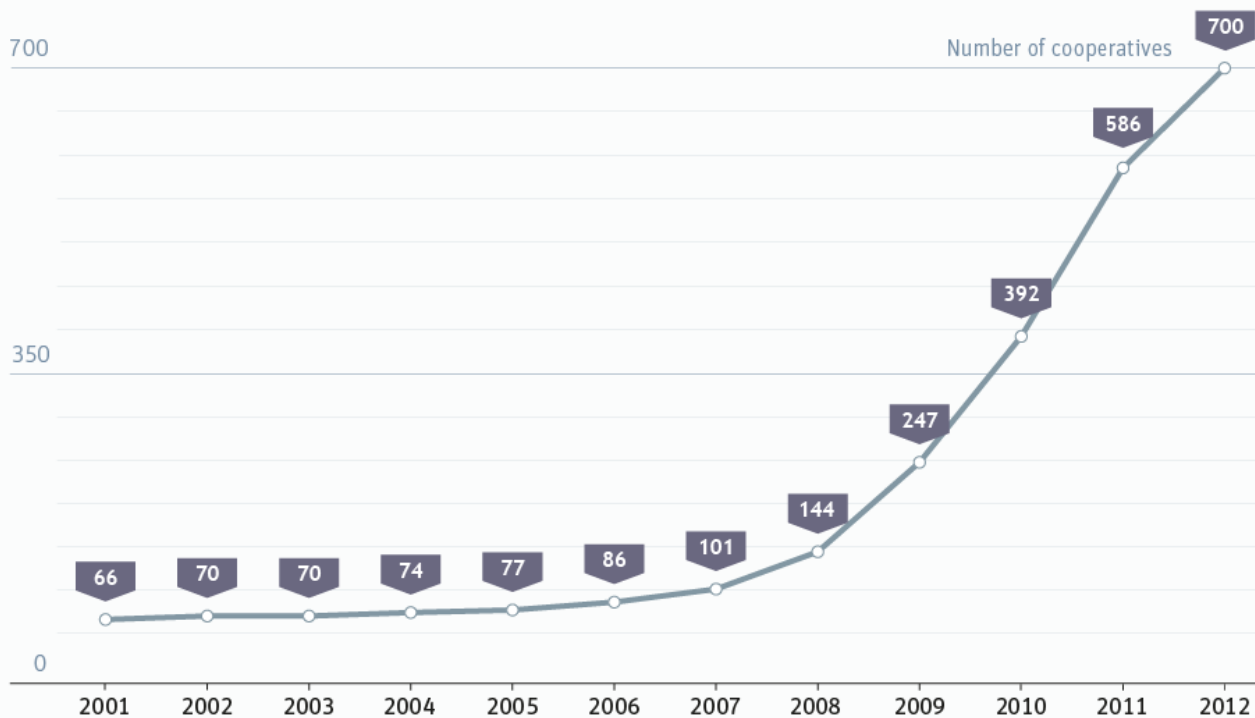

Lokalni razvoj – lokalni kapital

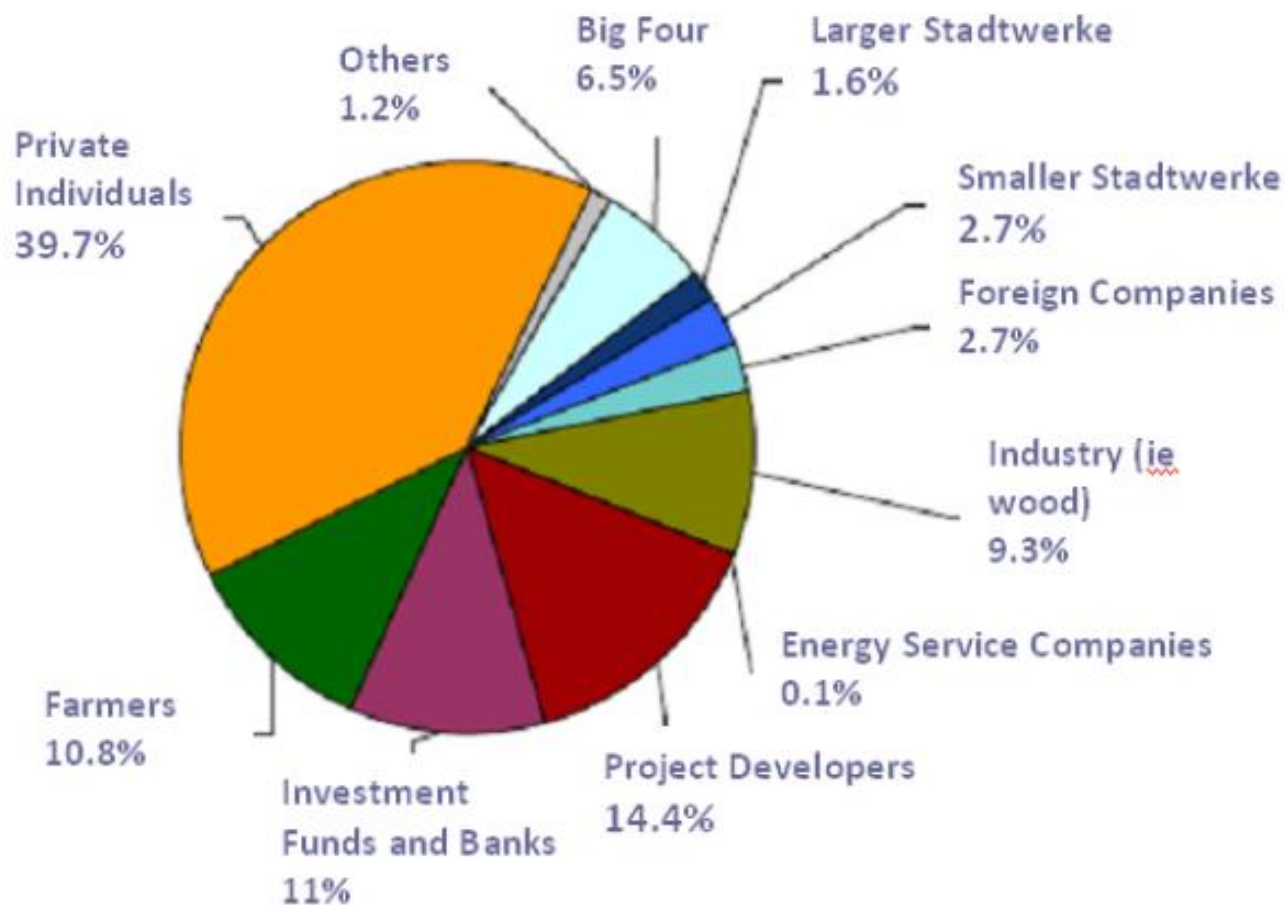
Citizens form cooperatives to drive the energy transition

Number of energy cooperatives in Germany, 2001–2012

Source: www.unendlich-viel-energie.de

Vlasništvo nad novim kapacitetima OIE u Njemačkoj

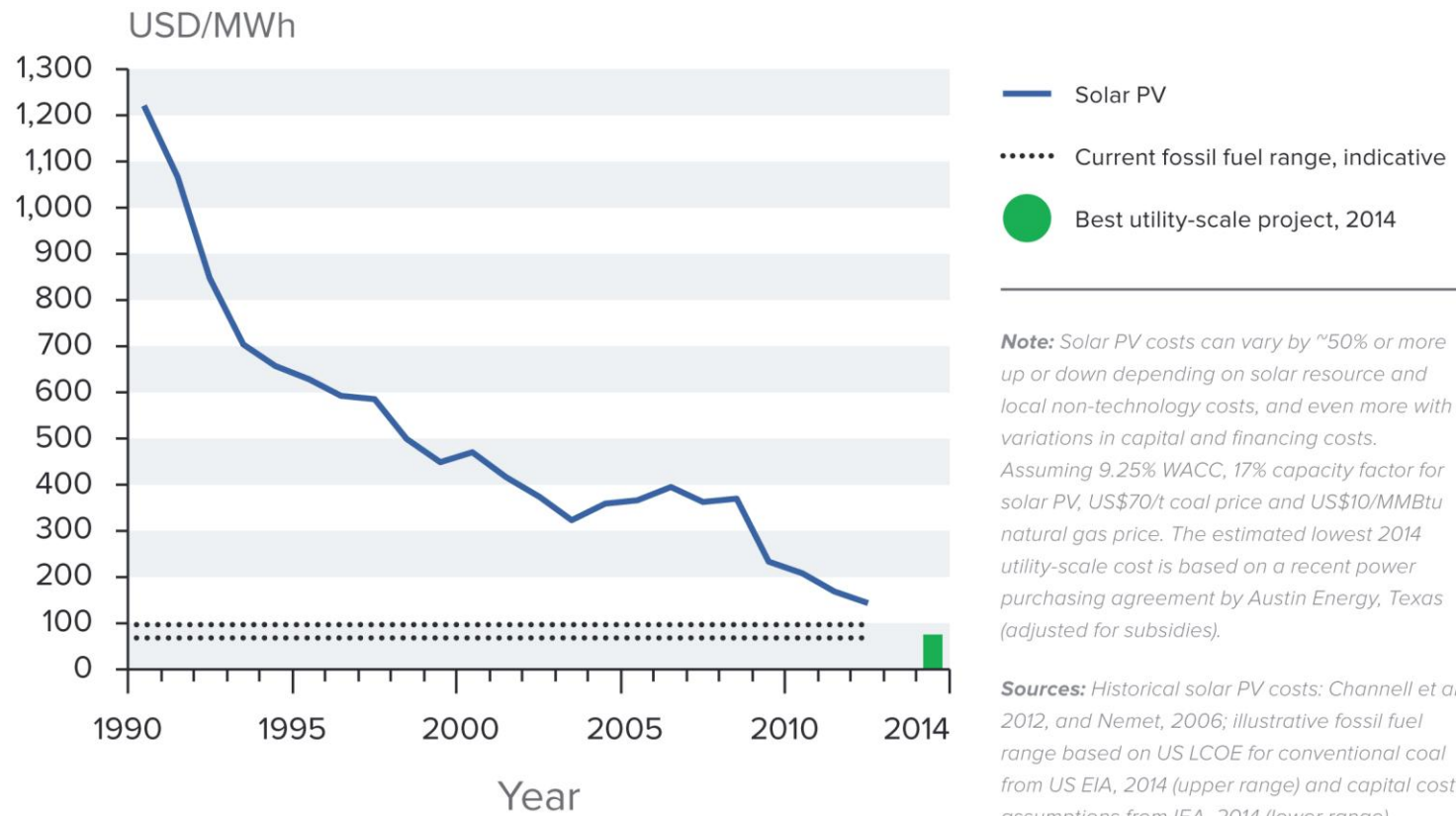
Power to People

Electricity generation ownership		Electricity grid ownership	
<i>Conventional power (fossil fuel and nuclear)</i>	<i>Renewables (except for pumped storage)</i>	<i>High-voltage transmission system</i>	<i>Low-voltage distribution system</i>
'Big Four' utilities: Eon, RWE, EnBW Vattenfall account for 80%.	Private/cooperatives own 40%; farmers, financiers and project developers each hold 10–14%; Big Four only 7%.	'Big Four' TSOs: TenneT, Amprion, 50Hertz, Transnetz.	Stadtwerke own more than 50% of the 860 distribution system operators

Smanjenje potrebnih feed-in tarifa

Indicative solar PV costs over time

Prvi korak

- Osnivanje agencije za energiewende

multidisciplinarni tim

uključivanje javnosti i političara

Metoda - backcasting

1. Strateška orijentacija problema
2. Postavljanje vizije, ciljeva
3. Backcasting analiza
4. Scenariji
5. Ugradnja i realizacija scenarija

Backcasting: *korak po korak*

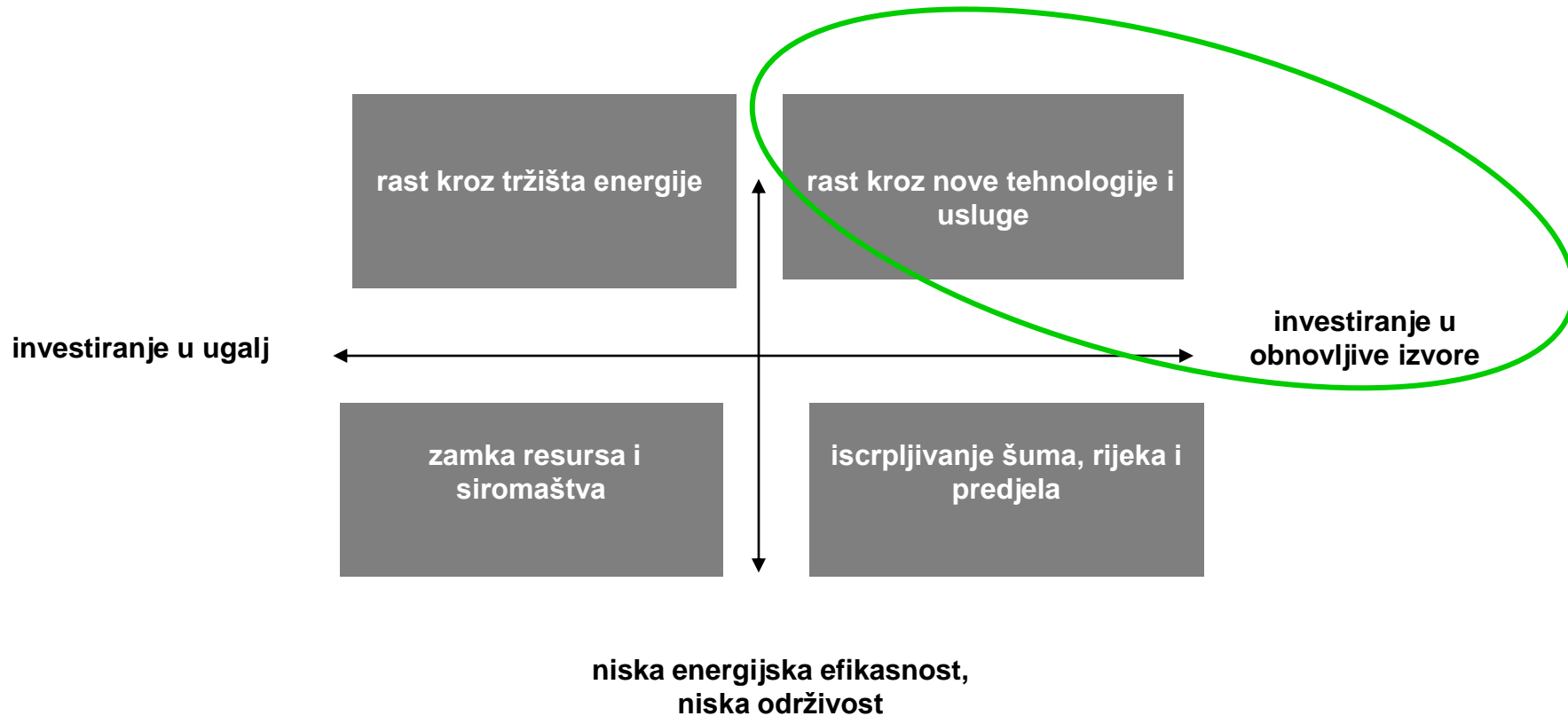
Peglanje fluktuacija OIE

- biomasa

- akumulacione i reverzibilne HE

- termoelektrane na uglj

visoka energijska efikasnost
visoka održivost

Izvor: SNKR BiH, 2013

Cilj za 2050. godinu

- energijski sistem održiv bez subvencija – podstiče energijsku efikasnost
- energetske potrebe pokrivena iz domaćih resursa, osim za veći dio potreba u transportu
- učešće obnovljivih izvora energije oko 80%
- nema potrošnje fosilne energije za grijanje u zgradarstvu (zgrade 5 puta efikasnije u odnosu na 2010.)

Akcioni plan

- izgradnja kogenerativnih postrojenja na biomasu (1-5 MWel) – 200 MWel izgrađeno do 2030. godine
- dodatnih 150 MW u periodu 2030. – 2050. (biogas i energijski zasadi)
- izgradnja vjetroelektrana ukupne snage 350 MW do 2030. godine
- dodatnih 300 MW u periodu 2030 – 2050.
- izgradnja 50 MW fotonaponskih panela do 2050.
- izgradnja 200 MW reverzibilnih hidroelektrana (“peglanje” fluktuacija potrošnje el. energije) – do 2030.
- izgradnja 400 MW velikih hidroelektrana (adaptacija na klimatske promjene) – do 2030.
- pametne mreže

Termoelektrane

- postojeće TE prestaju sa radom 2030.
- zamjena sa novim efikasnijim u odnosu 2:1 (2 MWel u postojećim zamjeniti sa 1 MWel u novim) – 2,6 puta manja potrošnja uglja – 2,6 puta manja emisija ugljen dioksida
- nova uloga u sistemu

Grijanje u 2050.

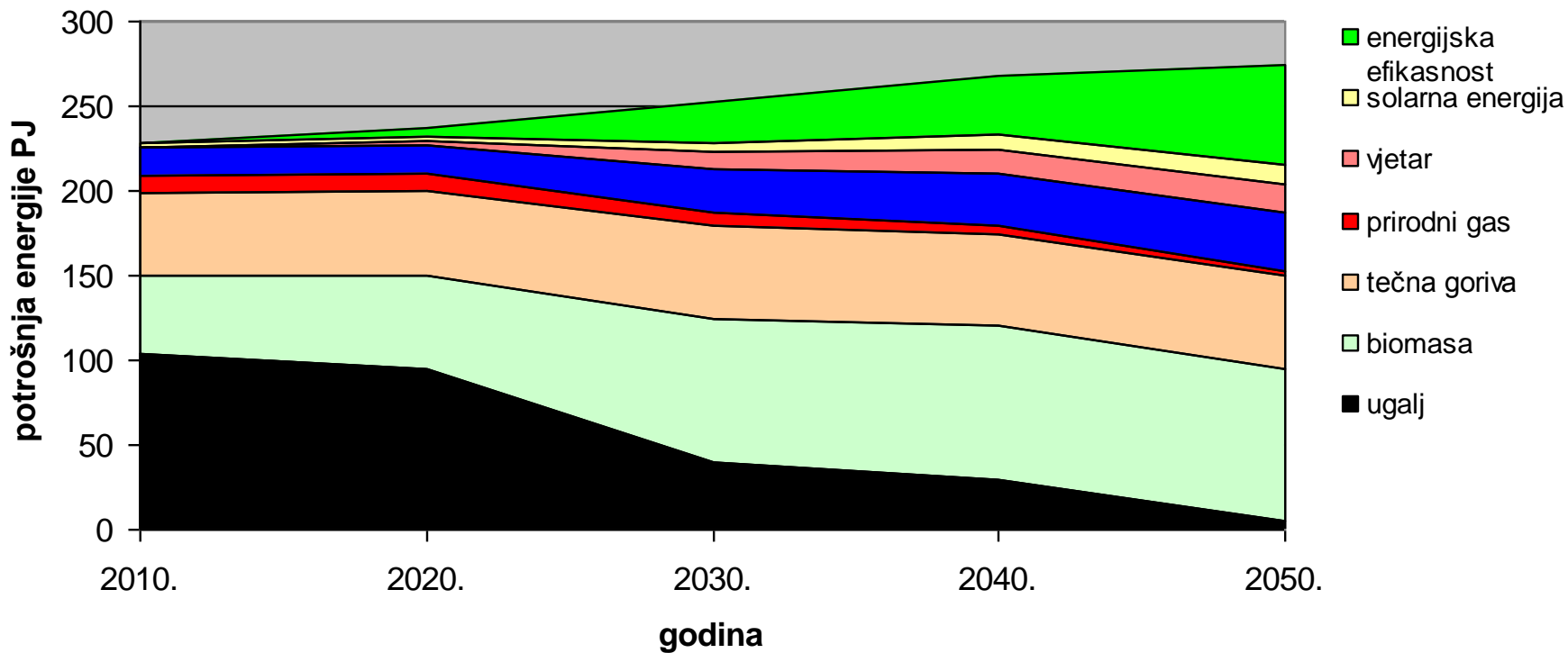
- prosječna potrošnja toplote u zgradama 30 kWh/m²a
- energija iz kogenerativnih postrojenja na biomasu

(kapacitet oko 700 MW do 2030.)

- dizalice toplote (posebno na energiju otpadnih voda)
- solarni kolektori
- zgrade i proizvode el. energiju (FN od amorfnog silicija, male vjetro turbine...)

Učešće pojedinih izvora energije u ukupnoj potrošnji u BiH

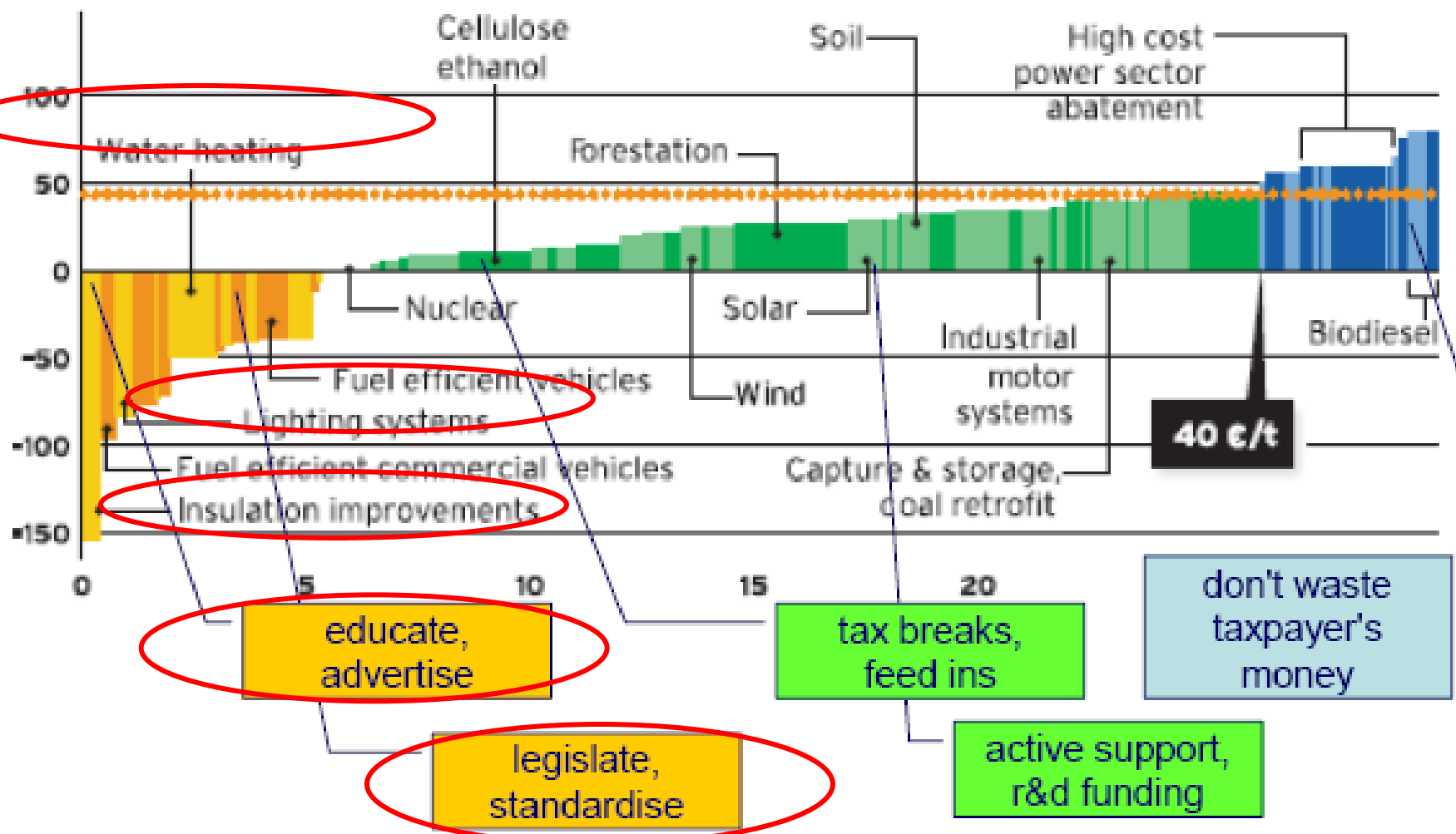
Nečiji trošak je za nekog drugog dobitak.
Pitanje je samo na kojoj strani jednačine
želimo biti.

Gdje su troškovi?

Marginalni troškovi smanjenja emisije CO2

Marginal cost of abatement - examples
€/t CO2

Vattenfall/McKinsey

Energiewende BiH

- ukinuti subvencije za potrošnju energiju
- povećati podsticaje za energijsku efikasnost
- reforma tarifiranja i postizanje pariteta cijena
- lokalno suvlasništvo u OIE – energetske zadruge
- reverzibilne i pumpne hidroelektrane (uloga u el. sistemu i adaptacija na klimatske promjene)
- unaprijediti sistem podsticaja – birokratski sistem zamjeniti sa razvojnim
- razvoj energetske miksa daljinskih grijanja (danas – monoenergetski sistemi)

DJELOVANJE DRŽAVE

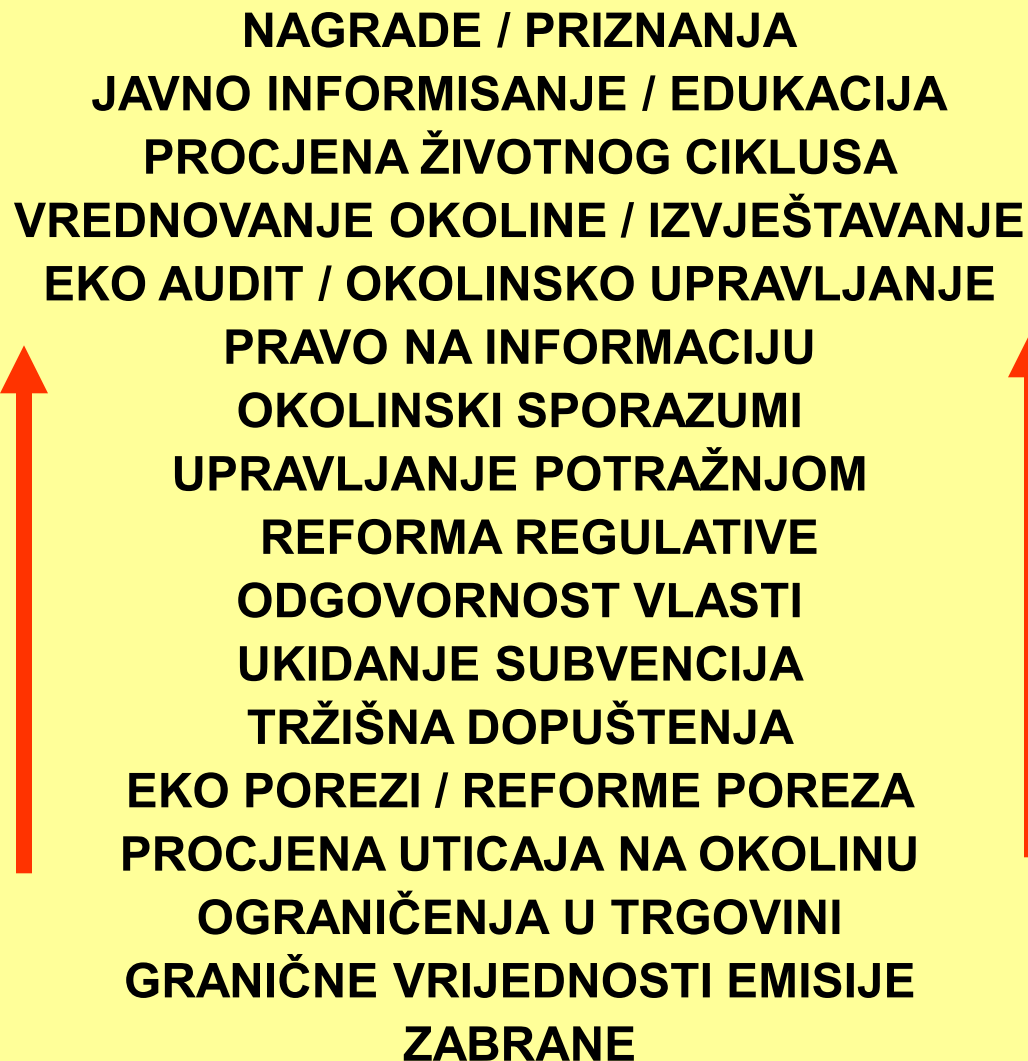
**PODSTICAJI
PROMJENA**

Strategije
bazirane na
informacijama

Instrumenti
bazirani na
podsticajima

**PROPISI
BAZIRANI NA
NAREDBAMA**

Usmjerenja
bazirana na
naredbama

**NAGRADE / PRIZNANJA
JAVNO INFORMISANJE / EDUKACIJA
PROCJENA ŽIVOTNOG CIKLUSA
VREDNOVANJE OKOLINE / IZVJEŠTAVANJE
EKO AUDIT / OKOLINSKO UPRAVLJANJE
PRAVO NA INFORMACIJU
OKOLINSKI SPORAZUMI
UPRAVLJANJE POTRAŽNJOM
REFORMA REGULATIVE
ODGOVORNOST VLASTI
UKIDANJE SUBVENCIJA
TRŽIŠNA DOPUŠTENJA
EKO POREZI / REFORME POREZA
PROCJENA UTICAJA NA OKOLINU
OGRANIČENJA U TRGOVINI
GRANIČNE VRIJEDNOSTI EMISIJE
ZABRANE**

Hvala na pažnji!
a.husika@reic.org.ba

Šta je termoelektrana?